

Nacsinák Gergely András

LUSSINO, 1917

2017-08-04 | NOVELLA

A sziget a hajnal mélyén feküdt. A súlytalan égbolt alatt hatalmasan aludt a tenger. Úgy tetszett, az ég csupán a víz lélegzete, egyetlen sóhajtás, a mi szigetünk pedig, mint a sirály, mely egy kiszámíthatatlan pillanatban szárnyra kap, és más vizeken, más partok mellett telepszik le újból. Az ágynemű redői alvó tested körül gyűrűztek, a bőröd meleg volt, akár az előző nap forróságát még szemcséiben őrző homok. Színesre pingált ladikok tértek vissza az éjszakai halászatból, egyesével futottak be a kikötőbe, hajnallal megrakodva. A csukott zsalugáter résein át beszűrődő fény lassan

végigsiklott a lepedőn, finoman csalogatva elő pórusainkból és ernyedő tagjainkból a szétszóródott, szendergő öntudatot. Ráérős vándorútját aztán a padlón folytatta, mindhiába élesztgetve melegével a hűvös követ; hosszan elidőzött egy-egy pala szürke csillámain, a repedésekben felkutatta a lerakódott tegnapi, tegnapelőtti és még régebbi nyaraktól visszamaradt álmok összegyűlt porát. Éjjelente úgy tűnt, nem a cserélődő vendégek, hanem ezek az álmok a kiadó szoba valódi, állandó lakói; népes társaság, melyben a békeidők lusta, naiv álmai jól megférnek e mostani háború idejének vad, kétségbeesett, sóvár és türelmetlen álmaival. Itt mi vagyunk a sóhajtozó, tétova lidércek, nem pedig ők: mi eltűnünk, de ők maradnak. Ők lakták be a szobát, mi csak tovább álmodtuk őket: hagytuk, hogy bennünk találkozzanak, átadtuk nekik idegpályáinkat, míg az ablaktáblákat kitárva egyetlen rohammal be nem veszi a szobát a nap, menekülésre készítetve minden lenge élősködőt; sirályvijjogás hátán vágatott be a reggel, magával hozva kordék kerekének nyikorgását, öregasszonyok fürge pörölését, házak közé vont köteleken száradó ruhák csattogását – az induló nappali élet kibogozhatatlan hangjait.

egy kézirat mihaszna sorai

Nyári ruhád a szellőnél csak egy kicsivel megfoghatóbb, rendszerint ott volt a padlón, vagy felterítve a szék támlájára, az utolsó tegnapi mozdulat távoli

visszhangjaként; türelmesen várta, hogy ismét körüllebegjen, csípőd és bokád körül táncoljon az utcán, akár a hínár, a só, a zellerlevél, a halpikkelyek és az érett fügek illata. Az én öltözékem, fakó ing és vászonnadrág, gyűrötten hevert odébb, az asztallapon, jótékonyan fedve el egy kézirat mihaszna sorait. Mert a tengerhez képest minden leírt sorom néma és színtelen, és ez rendjén is van így. Betűvetők ne akarjanak a tengerrel konkurálni.

Guido Andolfato, flickr.com

A kávémérésből, feleúton a kikötő felé, olyan zajok szűrődtek az utcára, mintha megvadult tulkot igyekezne megzabolázni valami böllér – csekély sikerrel: a megvadult tulok pedig egy réges-régi, jól megtermett kávégép volt, hörögve adta ki magából, alighanem a lelkével együtt, fekete vérét, mely minden bizonnyal azért mosta ki oly sikeresen még bódult fejünkből az álmok maradékát, mert sűrűbb és sötétebb volt valahány holdtalan éjszakánál. Innentől lépteink már egy ritmusban kopogtak tovább az öbölhöz vezető lépcsőkön.

rejtett pogányság

És máris ott volt előttünk a tenger: kék tekintet, amely minden pillanatban az eget tükrözi, és húzza alá a zenitről a mélybe; magába olvasztja a napsugarat, szilánkokra zúzza a fényt, nevenincs színekkel keveri.

Vége-hossza-nincs ámulat, parttalan várakozás a tenger, s így mi sem tehattünk mást, mint hogy egészen feloldódtunk ebben a várakozásban, nem remélve, nem akarva és nem cselekedve semmit, amit a fény és a víz ne tehetne velünk vagy adhatna meg: te tengerré váltál, langyos ringatássá, és én fénypázmává, amely a kék csöndesség mélyére száll, titkait kutatja. A tenger mindenből hamar előcsalja a rejtett pogányságot: a kegyes atyák azért is jönnek megáldani minden Vízkeresztkor, mert érzik, hogy egy kerek esztendő alatt a tenger újra elpogányosodott – ébredszik, eszmélkedik már, megint istennek érzi magát. Semmi kétség: szendergő isten a tenger, talán a legutolsó, aki még nem feledte el, kicsoda.

A déli verőfényben ismét elrejtőztünk egymásba és azok közé az idejétmúlt álmok közé, amelyek befogadtak, vagy legalább megtűrték tisztavirág-életű jelenlétünket a falak között – azért a bútorok roppanásai, méltatlankodó nyekergésük alkalmasint elárulta, tulajdonképp miként is vélekednek rólunk. Mert mit is keresünk mi itt? – az égvilágon semmit, vagyis hát semminek tűnő önmagunkat. Egy pár lehetetlen napot, mielőtt ismét magába nyel bennünket az odakint zajló végtelenített háború, amelyben senki sem lehet önmaga, nem játszhatja a saját szerepét, azaz senki sem lehet egyszerűen csak alvó mélység és játszadozó napfény. Messze, a Karszt metszően éles vonalát délután már jótékony pára oldotta szét és tette felhőhöz hasonlóvá, amelyet, úgy tűnt, bármely pillanatban odább fújhat a szél; de alkonyatkor

egyszerre visszakapta tömegét, hideg fények gyúltak ki rajta, melyek bántóan lyuggatták át a sötétség irháját, pirkadatig. Ezek emlékeztettek arra, hogy nem lehetünk sehol sem eléggé távol. Ilyenkor pár újabb mihaszna sor került a papírra.

Nadia Clabassi, flickr.com

Az este közeledtét a kibontott haj jelzi, amelynek hullámain futnak ki napszállta előtt egy órával a bárkák, és magukkal viszik a szárazföldek zsvaját és verítékét a kék hallgatásba. Itt, a kontinens egybefüggő örületétől távolodva megritkulnak a szigetek, és egyre hosszabb csöndek iktat a szavak morájába a tenger. Mert nem a víz surrogása az egyhangú: minden apró kavics, kagyló- és csigahéjmorzsa másképp zörren, és a hullámok nem képesek kétszer ugyanúgy hozzájuk érni; az egyik észrevétlen cirógatással közeledik a parthoz, a másik ráborul, mint a feldúlt szerető. Számtalan apró hang-törmelék adja a tenger nagy hangjának összegét, amihez képest, nekem úgy tetszik, a mi emberi beszédünk, minden szárazon kopogó szavunk csak tiktakkoló monotónia. A tenger zenéje sosem ugyanolyan.

a horizont vonalán túl

Meglassul, felgyorsul a víz lélegzése, hol zihál, hol piheg, és van, hogy felnyög éjszakánként, mintha álmában sem tudná feledni ezt a ránehezedő lidércnyomást, a földet. Mert bent,

a horizont vonalán túl, ilyenkor is naszádok hegyes orra sebzi fel, karmolja végig, és a mélyben gyalázatot tesz rajta a sunyi tengeralattjáró, ez az aljas szakrilégium.

Mindebből mit se látunk, de tudjuk, mert ablakunkon ott verdes, tucatnyi vak pille képében az összezavart éjszaka.

Megfogadtuk, hogy nem számláljuk a szigeten töltött napokat, sem a napok óráit, mert ezek alattomos zátonyokként merednek elő a nyár hullámozásából. Ezért az érkezéskor az időt, egy jókora formátlan salakdarabot, mindjárt a kikötőben vízbe dobtuk a mólóról: nyelje csak el, dajkálja vagy koptassa el lassan, nőjék be felismerhetetlenségig algák, moszatok, csigaházak. Bárhogy is, csak sohase lássuk viszont így, ahogy most ismerjük, érdesnek, nehéznek, szurokfeketének.

Hogy mégsem morzsolta szét egészen, arról nem mi tehetünk. Az indulás napját esők hozták hírül, és az ég fancsali ábrázata. A fény íve megtört, a tenger opálos lett, többé nem villódzott kacéran és makulátlanul. A dóm árnya egy lépéssel hosszabb lett, és rávetült a vízre; tört éleket rajzolt a kikötő sekély aljzatára. Éjjel, akár egy fölriasztott madárraj szárnycsapásai, szapora zápor vert végig a tetőcserepeken. Megébredtem: kábultan tapogatózva kerestelek, hogy megkapaszkodjam benned, mert úgy rémlett, a nehéz esti boroktól még bódult fejjel, mintha elszabadult volna az ágy, mintha inogna vagy vihar dobálná. Ujjaim föl-le siklottak – nem volt senki ott. Megnyugodva ejtettem vissza fejemet a párnára: úgy hát minden jól van, rendben van, nem az ágy, csak a világ inog. Kint az égzengés lehet vihar vagy ágyúdörgés, mit se számít. Már tudtam, hol vagy, hol keresselek: odakint fekszel, örök nyugalomban, mindjárt a part vonalán és a móló kövein túl; ott, ahol már nem ér el a promenád gázlámpásainak füzére, ott vagy, teljes biztonságban, és álmod mélyén tengericsillagok ringanak, hal cikáz, bölcs polip oson. Nincs mitől tartani: fekete vagy és moccanatlan, és az éjben senki más nem talál rád.

Ale Burns, flickr.com

Másnap összecihelődtem. A színehagyott ing, a vászonnadrág, csálé szalmakalap. Úti passzus, és a behívó. A kézitáska alján haszontalan papírok, rajtuk girbegurba sorok, egy töltőtoll, egy darabka ametiszt-kristály. Lépcsőfokok nyikkannak: kint kávéillatú, szélfúttá reggel.

✱

Évekkel ezelőtt a Hartleben-féle „Illustrierter Führer durch Dalmatien” hetedik, 1907-es kiadásának lapjai közt akadtam erre a levélre. Az antikvárius csaknem negyvenezer forintért kínálta a kötetet (aranyozott kiadói vászonkötés, mintázott lapszélek, javított gerinc – egyetlen szépséghibája, hogy néhány oldal a nedvességtől, alighanem a ráfröccsent tengervíztől foltos), így még csak nem is gondolhattam rá, hogy magammal vigyem. Pedig a száz év előtti tengervíz-mosta nyomok csak még becsesebbé tették szememben a kötetet. A könyv Abbházia és Korfu közt kalauzolja végig a Monarchia utazóját a dalmát partokon és szigeteken, térképekkel, fotókkal, s

az elején még egy csinos szószedet is helyet kapott, amely a korabeli viszonyoknak megfelelően német-horvát-szlovén-görög-török kifejezéseket tartalmaz. A lapokat pergetve találtam rá az olasz nyelven írt papirosra, pontosabban, talált rám, pottyant az ölembe a négyrét hajtott írólap: átfutottam az első pár mondatot, és szégyen ide, szégyen oda, zsebre raktam. Abban az évben az volt számomra a nyaralás, hogy a kusza sorokat kínkeservesen kisilabizáltam és lefordítottam. Sohasem fordult volna meg a fejemben, hogy a bizonnyal hibáktól és félreértésektől hemzsegető fordítás-próbát közreadjam (épp akkoriban kezdett el foglalkoztatni az olasz nyelv megtanulásának gondolata), ha nem akad újra a kezembe éppen most, száz évvel az ott leírt nyár után. A sziget, melynek az ismeretlen szerző az olaszos névváltozatát használja (horvátul Lošinj, németül Lussin, görögül Apszórosz) Isztriától délre fekszik, mélyen bent az Adriai-tengerben. Úgy sejtem, a kikötő, amelyről szó van, és amelynek hiábavaló feladata az lett volna, hogy elnyelje az időt, Velij Lošinj lehet, a sziget két kikötővárosa közül a kisebbik, s egyúttal a régebbi – legalábbis itt „vethet árnyat a dóm” (voltaképp Remete Szent Antal nevét viselő késő középkori templom) a kikötő vizére. Több konkrét támpontot a szöveg nem kínál, különösen arra nézvést nem, hogy ki lehetett a könnyű inget, csálé szalmakalapot viselő száz év előtti utas, aki szecessziósan kacskaringós mondatokban énekelte meg kedvesét vagy a tengert – avagy kedvesét, a tengert.

felső kép | Nick Grosoli, flickr.com